

Tips voor gehoortraining

Doel

Gehoortraining is nooit doel op zich, maar staat in dienst van je ontwikkeling tot musicus. Gehoortraining geeft daarvoor de noodzakelijke en fundamentele ondersteuning. Bij de gehoortraining is nooit het doel: het foutloos benoemen van 10 gespeelde samenklanken of het foutloos noteren van een dictee of het foutloos kunnen zingen van oefeningen. Dat zijn de (door de praktijk nuttig gebleken) middelen. Het werkelijke doel van gehoortraining is het verwerven van klankvoorstelling en het op praktische wijze verkrijgen en vergroten van muzikaal inzicht. Gehoortraining bevordert je 'muzikale intelligentie'.

Gehoortraining en praktijk

Breng het geleerde onmiddellijk in praktijk. Maak gebruik van de vaardigheden van gehoortraining tijdens de studie van je hoofdvak (of je musiceerinstrument): begin nooit direct te spelen, maar lees eerst de partituur en maak daarvan een klankvoorstelling. Zing eerst, tik een ritme eerst, analyseer eerst een aantal maten, voordat je begint met spelen.

Verwerf overzicht, structureer en analyseer sterke en zwakke punten van jezelf

Gehoortraining kun je op veel manieren praktiseren. Er zijn vele onderwerpen en oefeningen. Maak je bewust van sterke en zwakke punten bij jezelf. Daarvoor is eerst overzicht nodig. Hoofdonderwerpen gehoortraining:

- A - Luisteren (ook: muzikaal geheugen) en notatie:
 - samenklanken (herkennen, nazingen en treffen);
 - toonladders en toonreeksen (herkennen, nazingen en treffen);
 - harmonie (twee of drie samenklanken na elkaar; harmonische progressies; cadensen);
 - melodie (eenstemmig en tweestemmig dictee; voor-/naspelen);
 - maat en ritme (ritmisch dictee; voor-/natieken);
 - auditieve analyse (steeds meer bewust luisteren naar muziek en elementen daarvan).
- B - Uitvoeren:
 - van blad zingen (begeleid en onbegeleid);
 - ritme uitvoeren;

Maar ook bij andere vakken werk je aan dezelfde onderwerpen:

- harmonische patronen spelen (HAP, liedbegeleiden, praktische harmonie)
- sleutels lezen, transponeren, partituurspel
- memoriseren ('uit het hoofd spelen')

Tonaliteit geeft houvast

Sommige studenten kunnen het meteen, maar anderen hebben moeite met tonica-herkenning. Train dit bewust en zorg dat je deze vaardigheid snel onder de knie hebt. Het geeft veel steun en het is daarom een heel belangrijke basis! Oefeningen:

- Zing (of hoor innerlijk) een gekende melodie. Hoeveel melodieën staan opgeslagen in je muzikaal geheugen? Maak daar bewust gebruik van! Bijvoorbeeld het eerste thema (deel 1) uit symfonie nr. 40 in g van Mozart, maar een andere melodie ('Daar wordt aan de deur geklopt') kan ook. Stel jezelf de volgende vragen:

Vraag 1: welke toon is de tonica?

Vraag 2: wat is de begintoon?

Kies uit een (gekende of beluisterde) melodie een willekeurige toon en zing vanuit deze toon trapsgewijs dalend (of stijgend) tot de tonica is bereikt. Eerst kun je dat intuïtief doen, vervolgens (bewuster!) met gebruikmaking van cijfers, solmisatiesysteem of notennamen, zie hierna.

Ontwikkel een systeem voor het snel herkennen van functietonen:

met behulp van cijfers (toonladdertonen);

het solmisatiesysteem;

bewust op notennamen in de betreffende toonladder.

Een dergelijk systeem is een handig hulpmiddel voor het bevorderen van het tonale bewustzijn.

Bij het werken aan toonladders

1. Zing de bekende toonladders, eerst vanuit dezelfde toon, stijgend en dalend
majeur

mineur (zuiver, harmonisch, melodisch)

kerktoonladders (dorisch, frygisch, lydisch, mixolydisch)

zigeuner majeure en zigeuner mineur

moll-dur ladder ('harmonisch majeure')

blues toonladder

heletoons toonladder

chromatisch

2. Zing fragmenten van toonladders (op cijfers of notennamen).

De tonen 5 – 4 – 3 – 2 – 1 (dalend) van gevraagde toonladders geven verschillende resultaten:

D majeure: a – g – fis – e – d;

d mineur: a – g – f – e – d ;

d frygisch: a – g – f – es – d;

D lydisch: a – gis – fis – e – d;

D zigeuner majeure: a – g – fis – es – d;

d zigeuner mineur: a – gis – f – e – d

etc.

3. Zing/improviseer melodische cadensen in een vantevoren bepaalde toonsoort, bijvoorbeeld: zing eerst in F, dan in f: 1 – 3 – 4 – 2 – 5 – 7 – 6 – 7 – 1

Bij het maken van melodische dictees

Begin nooit met noteren voordat je een gehoord fragment kunt nazingen.

Ontwikkel je 'analytisch luisteren'. Luister bewust naar:

trapsgewijs of sprongsgewijs;

bij sprongen: niet op zoek gaan naar het losse interval (dat blokkeert je geheugen),

maar richt je op de doeltoneel en benoem deze als functietoon in de tonale omgeving;

herken direct: toonladderfragment of akkoordbreking;

melodische of ritmische motieven (die herhaald worden);

sequensen;

diatoniek of chromatiek;

herken harmonische functies en maak gebruik van de noten die daarbij horen;

achterliggende lijnen door top- of dalnotenlijnen ('Sekundgang');

een chromatische toon geeft richting: begrijp en herken de doeltoon van chromatiek.
Bij het noteren van (steeds langere) fragmenten:
train je muzikale geheugen;
begin nooit met noteren voordat je het fragment kunt nazingen;
noteer altijd wat je meteen herkend hebt (beginnoot, laatste noot, topnoot of chromatische noot ergens middenin, een ritme etc.).

Bij het maken van ritmische dictees:

Begin nooit met noteren voordat je het gehoorde fragment kunt naticken.
Leer correct noteren in de verschillende maatsoorten. Herken direct zaken als: eigenschappen van de betreffende maatsoort, antimetrisch, syncope, opmaat etc.
Werk bij het noteren van ritmes in drie stappen (zorg dat je productief blijft, stagneer niet, ga niet 'in een zwart gat staan te kijken', niet wetend wat je moet doen, blijf actief):

Stap 1: tik het ritme na met potlood op het papier: (er staan evenveel punten als er noten moeten komen)

Stap 2: sla de maat en zet telstrepen onder de noten:
| | | |

je hebt nu al heel veel staan en ontdekt: opmaat
1^e tel: 3 noten (hoe?)
2^e tel 4 noten (hoe?)
etc.

bij het 4e telstreepje is de waarneming tussen 2 punten in geweest, daar was spraken van een overbinding, dus punt (noot) toevoegen en – naar links – overbinden.

Stap 3: vul per tel het ritme met de juiste notenwaarden in en zet vervolgens de maatstrepen.

Bij het 'Bladzingen'

Zing de solfège nooit direct in zijn geheel, van begin tot eind. Begin met doorlezen, hierbij:
Stel de toonsoort vast (stel je de toonsoort voor), door: zing de toonladder, zing functietonen en/of improviseer een melodische cadens;
Functietonen en tonica-herkenning;
Bepaal de zinstructuur, herken de cadensen (heel-/halfslot, modulatie);
Herken melodische en ritmische motieven, sequensen;
Herken het harmonisch ritme, analyseer de harmonie en begrijp versieringstonen;
Begrijp chromatiek (bij moeilijkheden bij het treffen, altijd eerst chromatiek overslaan en de doeltoon zingen).

Zing vervolgens willekeurige losse maten of fragmenten.

Zing - als laatste controle - de solfège in zijn geheel.

Bij het ritme uitvoeren

Ook hier geldt (zie boven): doorlezen, analyseren, losse maten etc.

Doe bewust aan tempovoorstelling: de kleinste notenwaarde bepaalt het tempo.

Tel hardop – zeker in het begin – altijd een maat vooruit, controleer daarbij bewust of het tempo van het aftellen overeenkomt met het tempo van de uitvoering van het ritme.

Nog een paar laatste opmerkingen

Gehoortraining, het trainen van je klankvoorstelling, is een werkzaamheid die behoort tot de verantwoordelijkheid van de student zelf. Tijdens de les is niet meer tijd beschikbaar dan voor uitleg, begeleiding en het doen van 'controles'.

Zorg dat je minimaal een keer per week samen met iemand werkt aan gehoortraining, daarnaast is individuele gehoortraining dagelijkse kost;

Maak voor jezelf een overzicht van de onderwerpen waaraan je alleen kunt werken en voor welke onderwerpen je samen met iemand moet werken;

Schrijf zelf materiaal (melodische en ritmische dictees, ritmes om uit te voeren, solfèges), maar maak ook gebruik van bestaand oefenmateriaal in de mediatheek; zie ook de literatuurlijst in deze studiegids;

Schrijf uit het hoofd een fragment van een werk waaraan je studeert voor je hoofdvak;

Maak gebruik van beschikbaar materiaal in de vorm van de readers (inclusief Cd's) voor het voortraject en voor de propedeuse.